

Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri*

Helping Styles and Personality Traits Based on The Five-Factor Theory of Counselor Candidates

Nazmiye ÇİVİTCİ¹

Ahu ARICIOĞLU²

Özet

Bu çalışmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının beş faktör kuramına dayalı kişilik özelliklerinin (dışadönüklük, duygusal dengesizlik, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık) yardım etme stillerini yordama gücünü ortaya koymaktır. Araştırmanın katılımcıları dokuz farklı üniversitenin (Hacettepe, Ankara, Mersin, Pamukkale, Dokuz Eylül, İnönü, Marmara, Ege ve Abant İzzet Baysal üniversitesi) Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı son sınıfına devam eden lisans öğrencileridir. Araştırma 241'i kız ve 112'si erkek olmak üzere toplam 353 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma verilerini toplamak amacıyla Barrio, Myers ve Sweeney (2006) tarafından geliştirilen ve Arıcıoğlu ve Korkut Owen (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Tercih Edilen Bilişsel Stiller Envanteri ve Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından beş faktör kuramına dayalı olarak geliştirilmiş olan Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi kullanılmıştır. Araştırmada, psikolojik danışman adaylarının yardım etme stillerini yordama gücünü ortaya koymak için standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, dışadönüklüğün duygusal-devinimsel ve somut-durumsal yardım etme stillerini; sorumluluğun somut-durumsal ve soyut yardım etme stillerini; deneyimlere açıklığın soyut ve diyalektik-sistemik yardım etme stillerini pozitif yönde yordadığını; duygusal dengesizliğin ise duygusal-devinimsel ve soyut yardım etme stillerini negatif yönde yordadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yardım etme stilleri, tercih edilen bilişsel stiller, kişilik, psikolojik danışman adayları.

Abstract

The purpose of this study is to examine the predictive power of personality traits based on the five-factor theory (extroversion, emotional stability, agreeableness, conscientiousness, openness to experience) for the helping styles in counselor candidates. The participants (n= 353; 241 female and 112 male) are senior undergraduate students from the counseling and guidance programs of nine universities. The data of the study were collected through the Preference Inventory for Cognitive Styles ve Adjective Based Personality Scale. In order to determine the prediction power of the personality traits for the helping styles, standard multiple regression analysis was used. According to the results of this study, the extroversion predicts sensorimotor and concrete-situational styles; the conscientiousness predicts concrete-situational and formal styles; the openness to experience predicts formal and dialectic/systemic styles positively. In addition, emotional stability predicts sensorimotor and formal styles negatively.

Key Words: Helping styles, preferred cognitive styles, personality, counselor candidates

* Yazar Notu: Bu çalışma, XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde (Ege Üniversitesi, 3-5 Ekim 2011, Selçuk-İzmir) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, ncivitci@pau.edu.tr

² Yrd.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi, ahuaricioglu@yahoo.com

Giriş

İnsanlar birbirlerinden farklı düşünme stilleri kullanırlar. Bu stillere bağlı olarak kişilerin düşüncelerinin içerikleri, duyguları ve davranışları farklılık göstermektedir. Ivey (1986) tarafından geliştirilmiş olan Gelişimsel Psikolojik Danışma ve Terapi (GPDT), psikolojik danışmada düşünme stillerinin önemini vurgulayan yaklaşımlardan biridir. Ivey, bu yaklaşımı geliştirirken Piaget'in ve Plato'nun görüşlerinden etkilenmiştir. Piaget'in gelişim kuramına ve bilişsel gelişim basamaklarına dayanan GPDT'ye göre insanların duyusal-devinimsel, somut-durumsal, soyut ve diyalektik-sistemik stil olmak üzere dört temel düşünme stili vardır. *Duyusal-devinimsel (sensorimotor) stili* kullanan kişiler yaşantının parçalarına odaklanırlar ve beş duyu organıyla algıladıklarını anlatırlar. Bu stilin olumlu yönü, şimdi ve burada olanla çok ilgilenebilmektir. *Somut-durumsal (concret-situational) stili* kullanan kişiler yaşam olaylarını çok detaylı ve somut bir şekilde anlatırlar, ancak, anlattıklarının kendileri için ne anlama geldiğini sıklıkla fark edemedikleri için aktarmazlar. Bu stilin olumlu tarafı, kişisel dünyanın çok iyi anlatılabilmesidir. Olumsuz tarafı ise başkalarının bakış açısıyla bakabilme güçlüğüdür. *Soyut (formal) stili* kullanan kişiler, kendileri hakkında düşünmektedirler ve yaşadıkları olayların kendilerini nasıl etkilediğinin farkındadırlar. Başka bakış açılarından da bakabilmektedirler. *Diyalektik-sistemik (dialectic-systemic) stili* kullanan kişiler ise kendilerini bir sistemin (aile, iş, dernek vb.) içinde algılayabilmekte ve bu sistemin kendilerini nasıl etkilediğinin de farkındadırlar. Bu kişiler dünyayı algılama biçimlerinin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirebilirler. Eğer çoğunlukla bu stil kullanılırsa, kişiler duygusal-hareketsel tepkileri yaşamazlar ve kendi davranışları hakkında somut konuşmazlar. Bu da bu stilin olumsuz tarafı olarak nitelendirilebilir (Ivey, 1986). Bu dört stilin ikisi somut dünyayı (duyusal-devinimsel ve somut-durumsal stil), diğer ikisi ise soyut dünyayı (soyut ve diyalektik-sistemik stil) temsil etmektedir. Somut dünya; görme, dokunma, işitme, hissetme yoluyla deneyimlenenleri yansıtırken soyut dünya dünyanın ve yaşantıların değerlendirilmesini; düşünce ve fikirleri yansıtmaktadır (Ivey,1991). Bu dört bilişsel stilin biri diğerinden daha iyi değildir. Ancak, bir stilde takılı kalmak kişiyi sınırlayan bir durum yaratır.

GPDT'ye göre, psikolojik danışmanların ve danışanlarının sahip oldukları bilişsel stiller psikolojik danışma ilişkisini doğrudan etkilemektedir (Ivey, Ivey, Myers ve Sweeney 2005). Her danışanın tercih ettiği bilişsel stili vardır. Bu stil duyusal-devinimsel, somut-durumsal, soyut ve diyalektik-sistemik veya bunların birleşimleri olabilir. Danışan hikâyesini somut bir biçimde anlatıyorsa, onunla kalabilmek için danışanın stili ile uyumlu olarak somut stratejiler uygulanmalıdır. Eğer danışan kendini soyut bir biçimde ifade ediyorsa, benzer

biçimde, soyut stile de cevap verilebilmelidir. Bir bakıma, psikolojik danışmanın görevi danışanın stili ile uyumlu stiller kullanarak danışanla beraber olmaktır (Ivey, 1986). Ancak, danışanın stiller arasında hareket etmesi de önemlidir. Bazı durumlarda, psikolojik danışmanın, danışanın, durumu farklı bir bakış açısıyla görmesine yardım etmek için danışanın stili ile uyumlu olmayan farklı bir stil kullanması daha uygun olabilir. Örneğin; somut yönelimli danışanlar, durumları onlara soyut düzeyde yansıtıldığında bundan yararlanabilirler. Diğer yandan, oldukça soyut ve analitik yönelimli danışanlar, kendi durumlarına ilişkin daha somut ve duysal-devinimsel bakış açısına ihtiyaç duyabilirler. Böylece, durumlarını daha kapsamlı bir biçimde görmelerine yardımcı olunabilir. Psikolojik danışmanın görevi, hem danışanın stili ile uyumlu stilleri kullanmak hem de danışanın bir başka bakış açısından da bakabilmesini sağlamaktır. Başka bir deyişle, danışanın duysal-devinimsel, somut, soyut ve diyalektik-sistemik stillerde tepkiler vermesini sağlayarak danışanın somut ve soyut dünyasını bütünleştirmesine yardımcı olmak en temel amaçtır. Örneğin, yakın zamanda annesini kaybetmiş olan bir danışan, annesi ile birlikte geçirdikleri zamana ilişkin ayrıntılı olarak örnekler vererek konuşabilir (somut). Finansal konularda annesine nasıl bağlı olduğunu anlatabilir (soyut örüntü). Annesiyle ilişkisini tanımlayabilir ve bu ilişkinin son yıllarda diğer aile üyeleriyle olan ilişkisiyle benzer ve farklı yönlerini anlatabilir. Daha gençken annesiyle olan ilişkisinin nasıl olduğunu hatırlayabilir (diyalektik). Aynı danışan, annesinin kaybına ilişkin konuşurken duysal-devinimsel duygularından yoksun olabilir. Bu danışan, annesinin kaybına ilişkin duygularını ifade edemiyordur ve annesini derinden sevmesine rağmen ağlamasına da engel oluyordur (Ivey ve diğ., 2005). Dolayısıyla, bu danışanın, somut ve soyut dünyasını bütünleştirebilmesi için duysal-devinimsel stili kullanmasına da ihtiyaç vardır. GPDT’de amaç, danışanın bu dört stili de kullanır hale gelmesine yardımcı olmaktır. Görüldüğü gibi, psikolojik danışmanın, hem danışanın tercih ettiği stili belirleyip o stilde cevap vermesi hem de danışanın stiller arasında hareket etmesine yardım etmesi gerekmektedir. Bu durumda, psikolojik danışmanların, tek bir stile takılı kalmadan danışanın ihtiyaçları doğrultusunda stiller arasında geçiş yapabilmeleri ve tüm stilleri kullanabilmeleri psikolojik danışma ilişkisinin etkililiğinde belirleyici bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, psikolojik danışmanların kendi stillerine ilişkin farkındalık geliştirmeleri önem kazanmaktadır.

Psikolojik danışmanların tercih ettikleri bilişsel stilin, yardım etme stillerinde belirleyici olabileceği ileri sürülmektedir. Nitekim Barrio Minton ve Myers (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, psikolojik danışmanların tercih ettikleri bilişsel stil ile psikolojik danışmadaki müdahale biçimleri arasında yakın bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sözü edilen

çalışmaya göre, düşünme stilleri yardım etme stillerini de etkilemektedir. Yardım etme stilleri, psikolojik danışmanların bir durumu anlamak veya açıklamak için en rahat kullandıkları düşünme biçimleri ve bu düşünme biçimlerinden etkilenen terapötik etkinlikler (Ivey ve ark., 2005) olarak tanımlanmaktadır. Ivey (1986, 1991) ve Ivey ve arkadaşları (2005), bilişsel stiller yerine sıklıkla yardım etme stilleri kavramını kullanmaktadırlar. Bu çalışmada da bu iki kavram, birbirinin yerine kullanılmaktadır.

GPDT yaklaşımında, psikolojik danışmanların bilişsel stil tercihlerinin psikolojik danışma planlarını ve müdahale stratejilerini etkilediği ileri sürülmektedir. Psikolojik danışmanların bilişsel stillerine bağlı olarak en etkili biçimde kullanabilecekleri terapötik müdahaleler; duyuşsal-devinimsel stilde beden odaklı çalışmalar (meditasyon, egzersiz, yoga), şimdi ve buradaya dayalı teknikler, boş sandalye; somut-durumsal stilde sosyal beceri ve güvengenlik eğitimleri, öyküsel teknikler; soyut stilde birey-merkezli terapi, psikodinamik ve bilişsel yaklaşımlar; diyalektik-sistemik stilde ise çok kültürlü psikolojik danışma, feminist terapi ve aile genogramı olarak sıralanabilir (Ivey ve diğ., 2005). Görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların farklı bilişsel stil tercihleri farklı terapötik müdahalelerle uyumludur.

Literatürde yardım etme stilleri ile sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalara bakıldığında GPDT'nin, çocuk istismarı vak'alarında uygulanması (Ivey ve Bradford Ivey, 1990), okul psikolojik danışmanının GPDT temelli konsültasyon modelini kullanması (Clemens, 2007) gibi GPDT'ye dayalı olarak uygulanan nitel vak'a incelemeleri göze çarpmaktadır. Buna ek olarak, psikolojik danışmanların tercih ettikleri bilişsel stil ile psikolojik danışmadaki müdahale biçimleri arasındaki ilişki (Barrio Minton ve Myers, 2008), psikolojik danışman adaylarının tercih ettikleri bilişsel stil ile cinsiyetleri, kolay uygulayabileceklerini düşündükleri yaklaşımlar ve kendilerini yakın hissettikleri müdahale yöntemleri arasındaki ilişkinin incelendiği (Arıcioglu, 2008) araştırmalar bulunmaktadır. Ancak, psikolojik danışman yardım etme sürecinin önemli bir ögesidir (Cormier, Nurius ve Osborn, 2008) ve psikolojik danışman'ın kişilik özelliklerinin de yardım etme stillerinde etkili olabileceği düşünülebilir. Sue ve Sue (1999), psikolojik danışmayı kişilerarası etkileşim, iletişim ve sosyal etki süreci olarak tanımlamaktadırlar (akt., Fernandez, Trusty ve Criswell, 2002). Psikolojik danışmanın etkileşim ve sosyal etki süreci olduğu dikkate alındığında, psikolojik danışmanın kişilik özelliklerinin de bu sürece yansması beklenebilir. Belirli kişilik özelliklerine sahip psikolojik danışmanlar kişilik özellikleri ile uyumlu yardım etme stillerine eğilimli olabilirler. Bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının kişilik özellikleri, son yıllarda, kişilik özelliklerinin yeterli bir sınıflaması olarak yaygın bir biçimde kabul gören beş faktör modeline göre değerlendirilmiştir. Bir özellik

kişilik kuramı olan beş faktör modeline göre, insanlar duygu, düşünce ve davranış örüntülerini etkileyen özelliklere sahiplerdir ve bu özellikler beş temel boyutta sınıflanabilir (McCrae ve Costa, 2006) Beş faktör sınıflamasına göre, bu özellikler dışadönüklük, duygusal dengesizlik, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık olarak adlandırılmaktadır. Beş faktörden birincisi olan *duygusal dengesizlik* (nörotizm), kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları yaşama eğilimidir. Duygusal dengesizliği olan (nörotik) bireyler kaygı yaşama eğilimi ile karakterize edilirler. Duygusal dengesizlik eğilimi düşük olanlar ise tam tersine rahat ve sakin kişilerdir. İkinci bir kişilik boyutu olan *dışadönüklüğün* temel özellikleri sıcaklık, girişkenlik, atılganlık, heyecan arama ve olumlu duygular yaşama eğilimidir. Dışadönük olmayanlar ise oldukça sessiz ve çekingen davranışlarla karakterize edilirler. *Deneyime açıklık* olarak adlandırılan üçüncü kişilik boyutu, entellektüel etkinliklere katılma, yeni duygu ve düşüncelere açık olma eğilimini temsil etmektedir. Deneyime açıklık, bir bakıma, entellektüel ilgi, estetik duyarlık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir. Deneyime açıklığı yüksek olanlar tutucu olmama özelliğine sahiplerdir. Dördüncü boyut olan *yumuşak başlılık*, prososyal davranış eğilimine sahip olmaktır. Yumuşak başlı kişilerin en belirgin özellikleri insancıl, arkadaşça, sıcak ve hoşgörülü olmalarıdır. Kişiliğin beşinci faktörü olan *sorumluluğu* temsil eden temel özellikler ise liderlik, öz-disiplin, amaç yönelimlilik, yeterlik, düzenlilik, görev bilinci, üretkenlik ve kararlılıktır. (Chamorro-Premuzic, 2007). Yukarıda yer verilen beş faktör sınıflaması, kişilik özelliklerinin yeterli bir sınıflaması olarak yaygın bir biçimde kabul gördüğünden (McCrae ve Costa, 2006), bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının kişilik özellikleri beş faktör sınıflamasına göre değerlendirilmiştir. Psikolojik danışman adaylarının beş faktör kuramına dayalı kişilik özelliklerinin (dışadönüklük, duygusal dengesizlik, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık) yardım etme stillerini yordama gücünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, psikolojik danışman adaylarının kişilik özellikleri ile yardım etme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından önemli görülmektedir. Psikolojik danışmanların, kendi stillerine ilişkin farkındalık geliştirmelerinin psikolojik danışma sürecindeki önemi dikkate alındığında, bu araştırma sonuçlarının psikolojik danışman eğitimine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 2009–2010 öğretim yılı, bahar döneminde Türkiye’deki dokuz üniversitenin (Hacettepe, Ankara, Mersin, Pamukkale, Dokuz Eylül, İnönü, Marmara, Ege ve Abant İzzet Baysal üniversitesi) Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı son sınıfına devam eden lisans öğrencileridir. Araştırma 241’i kız ve 112’si erkek olmak üzere toplam 353 öğrenci üzerinde yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla Tercih Edilen Bilişsel Stiller Envanteri ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi kullanılmıştır.

Tercih Edilen Bilişsel Stiller Envanteri: Barrio, Myers ve Sweeney (2006) tarafından geliştirilen Tercih Edilen Bilişsel Stiller Envanteri Arıcıoğlu ve Korkut Owen (2008) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. TEBSE, Duyusal-Devinimsel (DD), Somut-Durumsal (SD), Soyut (S) ve Diyalektik-Sistemik (DS) olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği kapsamında yapılan açıklayıcı faktör analizinde ölçek için dört boyutlu yapı elde edilmiş, doğrulayıcı faktör analizinde sınanan modelin oldukça iyi uyum indekslerinin olduğu saptanmıştır ($\chi^2= 1751.02$ (Sd= 339, p=.00); χ^2 /Sd = 5.165; RMSEA=.076; GFI= .93; AGFI= .91; CFI= 1.00; NFI= 1.00). Ölçeğin güvenirlik çalışmasında, testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenirlik katsayıları Duyusal-Devinimsel alt ölçeği için .58, Somut-Durumsal alt ölçeği için .58, Soyut stil alt ölçeği için .69, Diyalektik-Sistemik alt ölçeği için ise .64’dir. Güvenirlik çalışması kapsamında elde edilen Cronbach Alfa katsayıları Duyusal-Devinimsel alt ölçeği için .70, Somut-Durumsal alt ölçeği için .80, Soyut stil alt ölçeği için .70, Diyalektik-Sistemik alt ölçeği için ise .64’dir. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alfa katsayıları ise Duyusal-Devinimsel alt ölçeği için .68, Somut-Durumsal alt ölçeği için .64, Soyut stil alt ölçeği için .70 ve Diyalektik-Sistemik stil alt ölçeği için .67’dir. Duyusal-devinimsel (örn. “Stresi azaltmak için vücudumu gevşetirim.”) ve somut- durumsal (örn. “Stresli bir günün sonunda, her şeyi sevdiğim birine anlatarak rahatlarım.”) alt boyutları altı, soyut (örn. “Duygularım hakkında düşündüğüm zaman, kendimle ilgili yeni yönler keşfederim.”) ve diyalektik-sistemik (örn. “Yaşadığım kültürün hayatımı hangi yönlerden etkilediğini düşünürüm.”) alt boyutları ise sekiz maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutu için bir toplam puan elde edilmektedir. Ayrıca toplam bir puan elde edilmemektedir. Ölçek maddeleri 1–4 arasında

derecelenerek yanıtlanmaktadır. Seçeneklere verilen yanıtlar, 1=Nadiren, 2=Bazen, 3=Sık sık ve 4=Genellikle şeklinde derecelendirilmektedir.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT); Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından beş faktör kuramına dayalı olarak geliştirilmiştir. SDKT, birbirine zıt sıfat çiftlerine dayalı 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri iki kutupludur. Ancak, yanıtlama 1-7 arasında likert tarzında yapılmaktadır. İki kutuplu maddeler, 7 noktalı bir boyut üzerinden alınan puanlara göre değerlendirilmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda Dışadönüklük (örn. “yalnızlığı tercih eden-sosyal/topluluğu seven”), Yumuşak başlılık (örn.“kindar-affedici”), Sorumluluk (örn. “düzensiz-düzenli”), Duygusal Dengesizlik (örn. “sakin-sinirli”) ve Deneyime Açıklık (örn. “sanata ilgisiz-sanata ilgili”) olmak üzere beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Beş faktörün ölçeğin toplam varyansının % 52.63’nü açıkladığı görülmüştür. Dışadönüklük alt ölçeği dokuz, yumuşak başlılık alt ölçeği dokuz, sorumluluk alt ölçeği yedi, duygusal dengesizlik alt ölçeği yedi ve deneyimlere açıklık alt ölçeği ise sekiz maddeden oluşmaktadır. SDKT’nin uyum geçerliğini sınamak için Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. SDKT’nin boyutlarının bu ölçeklerle orta düzeyde ve anlamlı bir yapı ortaya koyduğu görülmüştür. SDKT’nin güvenilirlik çalışmasında, her bir alt ölçek için testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayıları Dışadönüklük için .85, Yumuşakbaşlılık için .86, Sorumluluk için .71, Duygusal Dengesizlik için .85 ve Deneyime Açıklık için ise .68’dir. Cronbach Alpha katsayıları Dışadönüklük için .89, Yumuşakbaşlılık için .87, Sorumluluk için .88, Duygusal Dengesizlik için .73 ve “Deneyime Açıklık için .80’dir. Bu çalışma kapsamında elde edilen Cronbach Alfa katsayıları ise Dışadönüklük için .89, yumuşak başlılık için .78, Sorumluluk için .80, Duygusal Dengesizlik için .74 ve Deneyime Açıklık için .77’dir.

İşlem

Araştırma kapsamındaki her üniversitenin Psikolojik Danışma ve Rehberlik anabilim dalı öğretim elemanlarından biri ile iletişim kurularak araştırmaya ilişkin bilgi verilmiştir. Her bir üniversitede ilgili öğretim elemanları gönüllü öğrencilere ders süresince ölçekleri uygulamışlardır. Pamukkale Üniversitesinde ise araştırmacılar tarafından ölçekler uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmada, kişilik özelliklerinin yardım etme stillerini yordama gücünü ortaya koymak için standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada ele alınan değişkenlerin betimleyici istatistikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Değişkenlerden elde edilen puanlara ilişkin betimleyici istatistikler ve değişkenler arası korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Duygusal dengesizlik	-								
2. Dışadönüklük	-.20**	-							
3. Deneyimlere açıklık	-.12*	.60**	-						
4. Yumuşak başlılık	-.15**	.26**	.38**	-					
5. Sorumluluk	-.04	.37**	.23**	.33**	-				
6. Duyusal-devinimsel	-.27**	.27**	.21**	.18**	.17**	-			
7. Somut- durumsal	-.06	.20**	.10	.18**	.24**	.33**	-		
8. Soyut	-.23**	.14*	.24**	.12*	.20**	.63**	.38**	-	
9. Diyalektik-sistemik	.01	.19**	.27**	.11*	.01	.37**	.44**	.53**	-
Ortalama	22.22	48.03	44.71	51.43	37.88	17.65	16.76	21.98	22.25
S. sapma	6.80	8.89	6.16	7.00	6.27	3.19	3.34	3.99	3.85
Çarpıklık	.61	-.77	-.68	-1.06	-.73	-.39	-.37	-.13	-.06
Basıklık	.48	.46	.61	1.89	.45	.06	.18	-.04	-.04

** p<0.01

* p<0.05

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki korelasyon değerleri .01-.63 arasında değişmektedir. Değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri de dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Kişilik özelliklerinin araştırmanın bağımlı değişkeni olan yardım etme stillerini yordamasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Kişilik Özelliklerinin Yardım Etme Stillerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	SEB	Beta	t	p
Bağımlı değişken: DD					
Duygusal dengesizlik	-.10	.02	-.22	-4.20	.000
Dışadönüklük	.05	.02	.15	2.26	.025
Deneyime Açıklık	.03	.03	.05	.74	.460
Yumuşak başlılık	.03	.03	.07	1.16	.245
Sorumluluk	.04	.03	.08	1.33	.183
R= .367 R ² = .135 F (5, 340)= 10.577 p< .000					
Bağımlı değişken: SD					
Duygusal dengesizlik	-.004	.03	-.01	-.17	.865
Dışadönüklük	.06	.03	.15	2.25	.025
Deneyime Açıklık	-.04	.04	-.07	-1.05	.294
Yumuşak başlılık	.05	.03	.11	1.91	.057
Sorumluluk	.09	.03	.16	2.74	.006
R= .287 R ² = .082 F (5, 343)= 6.140 p< .000					
Bağımlı değişken: S					
Duygusal dengesizlik	-.13	.03	-.22	-4.21	.000
Dışadönüklük	-.05	.03	-.12	-1.79	.075
Deneyime Açıklık	.16	.04	.25	3.84	.000
Yumuşak başlılık	-.02	.03	-.04	-.71	.476
Sorumluluk	.12	.04	.19	3.39	.001
R= .356 R ² = .127 F (5, 345)= 10.004 p< .000					
Bağımlı değişken: DS					
Duygusal dengesizlik	.03	.03	.05	.97	.333
Dışadönüklük	.04	.03	.09	1.37	.171
Deneyime Açıklık	.14	.04	.22	3.32	.001
Yumuşak başlılık	.02	.03	.03	.58	.560
Sorumluluk	-.06	.04	-.09	-1.55	.122
R= .285 R ² = .081 F (5, 346)= 6.102 p< .000					

Kişilik özelliklerinin araştırmanın bağımlı değişkeni olan yardım etme stillerini yordamasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de rapor edilmiştir.

Regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, beş kişilik faktörü birlikte duygusal-devinimsel stilin toplam varyansının % 14'ünü ($R=.367$, $R^2=.135$, $p<.000$) açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre, duygusal-devinimsel stil üzerinde yordayıcı değişkenlerin önem derecesi duygusal dengesizlik ($\beta=-.22$), dışadönüklük, sorumluluk ($\beta=.08$), yumuşak başlılık ($\beta=.07$), deneyime açıklık ($\beta=.05$) olarak sıralanmaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları ise duygusal-devinimsel stili duygusal dengesizliğin negatif yönde ($t = -4.20$, $p=.000$), dışadönüklüğün pozitif yönde ($t = 2.26$, $p=.025$) anlamlı düzeyde yordadığı; ancak, yumuşak başlılık ($t = 1.16$, $p = .245$), sorumluluk ($t = 1.33$, $p=.183$) ve deneyime açıklık ($t=.74$, $p=.460$) değişkenlerinin anlamlı düzeyde yordamadığı görülmektedir.

Regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, beş kişilik faktörü birlikte somut-durumsal stilin toplam varyansının oldukça düşük sayılabilecek düzeyde yaklaşık %1ini ($R=.287$, $R^2=.082$, $p<.000$) açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre, somut-durumsal stil üzerinde yordayıcı değişkenlerin önem derecesi sorumluluk ($\beta=.16$), dışadönüklük ($\beta=.15$), yumuşak başlılık ($\beta=.11$), deneyime açıklık ($\beta= -.07$), ve duygusal dengesizlik ($\beta= -.01$) olarak sıralanmaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları da, sorumluluk ($t = 2.74$, $p = .006$) ve dışadönüklüğün ($t = 2.25$, $p=.025$) somut-durumsal stil üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğunu; yumuşak başlılık ($t = 1.91$, $p= .057$), deneyime açıklık ($t = -1.05$, $p=.294$) ve duygusal dengesizliğin ($t = -.17$, $p=.865$) önemli bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, beş kişilik faktörü birlikte soyut stilin toplam varyansının %13'ünü ($R=.356$, $R^2=.127$, $p<.000$) açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin önem derecesi deneyime açıklık ($\beta=.25$), duygusal dengesizlik ($\beta= -.22$), sorumluluk ($\beta=.19$), dışadönüklük ($\beta= -.12$) ve yumuşak başlılık ($\beta= -.04$) olarak sıralanmaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına bakıldığında ise soyut stili sorumluluk ($t = 3.39$, $p= .001$) ve deneyime açıklık ($t = 3.84$, $p=.000$) pozitif yönde yordarken duygusal dengesizlik ($t = -4.21$, $p= .000$) negatif yönde yordamaktadır. Dışadönüklük ($t = -1.79$, $p=.075$) ve yumuşak başlılığın ($t = -.71$, $p=.476$) ise soyut stil üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, beş kişilik faktörü birlikte diyalektik-sistemik stilin toplam varyansının oldukça düşük sayılabilecek düzeyde yaklaşık %1'ini ($R=.285$, $R^2=.081$, $p<.000$) açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre, diyalektik-sistemik stil üzerinde yordayıcı değişkenlerin önem derecesi deneyime açıklık ($\beta=.22$), sorumluluk ($\beta=-.09$), dışadönüklük ($\beta=.09$), duygusal dengesizlik ($\beta= .05$) ve

yumuşak başlılık ($\beta = .03$) olarak sıralanmaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları ise diyalektik-sistemik stil üzerinde sadece deneyime açıklığın ($t=3.32$, $p=.001$) anlamlı bir yordayıcı olduğunu; sorumluluk ($t = -1.55$, $p = .122$) dışadönüklük ($t=1.37$, $p=.171$), duygusal dengesizlik ($t = .97$, $p=.333$) ve yumuşak başlılığın ($t=.58$, $p=.560$) anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın sonuçları, psikolojik danışman adaylarının kişilik özelliklerinin yardım etme stillerini yordayıcı bir rolünün olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları dışadönük özellik sergileyen psikolojik danışman adaylarının duyusal-devinimsel ve somut-durumsal yardım etme stillerine eğilimli olduklarını göstermektedir. Dışadönüklük girişkenlik, sıcaklık ve sosyal olma ile karakterize edilir (Brislin ve Kevin, 2006). Dışadönük kişiler sosyal etkileşimlere odaklıdır, konuşmaktan hoşlanırlar, duygu ve düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilirler. İnsanlara yönelik işlerden hoşlanma eğilimindedirler ve genellikle hümanistik amaçlara sahiplerdir (Kail ve Cavanaugh, 2008). Ayrıca, atılganlık özelliğine sahiplerdir, heyecan ararlar ve olumlu duyguları yaşama eğilimindedirler (Brislin ve Kevin, 2006). Dışadönük kişilerin özellikleri dikkate alındığında, duyusal-devinimsel stilin özellikleri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çünkü, duyusal-devinimsel stile sahip kişilerin de en belirgin özellikleri yaşama odaklı olmaları, yaşamdan keyif almaları ve olumlu duyguları yaşamaya eğilimli olmalarıdır. Bu stile sahip kişiler cinsel ilişki yakınlığı, dans etmek, şarkı söylemek, güneşin sıcaklığını hissetmek, yüzmek gibi duyusal-devinimsel yakınlıklardan keyif alabilirler ve sadece anın farkındadırlar. Hayatın sunduklarını en iyi şekilde yaşarlar. Bu kişiler bir elmayı tatmanın, onun kimyasal bileşenlerini analiz etmekten daha tatmin edici olduğunu söyleyebilirler (Ivey, 1991).

Dışadönük özellik sergileyen psikolojik danışman adaylarının eğilimli oldukları diğer bir yardım etme stili de somut-durumsal stildir. Somut-durumsal stili kullanan kişiler yaşam olaylarını çok detaylı ve somut bir şekilde anlatırlar ama anlattıklarının onlar için ne anlama geldiğini aktarmazlar, çoğu zaman farkında da değildirler. Duygularını isimlendirebilirler ve belki duygularını yansıtabilirler, ancak duygularını yaşamakta güçlükleri vardır (Ivey, 1991). Görüldüğü gibi, bu stili kullananlar yaşantılarının kendilerini nasıl etkilediğinin genellikle farkına varmasalar ve duygularını yaşamakta güçlük çekse de kişisel dünyalarını çok iyi anlatabilmekte ve yaşadıklarını dışarı vurmaktan kaçınmamaktadırlar. Dışadönük ve somut-durumsal stile sahip olan kişilerin özelliklerine bakıldığında, kendini rahatlıkla ifade edebilme ve dışarı vurma ortak özellikler olarak dikkati çekmektedir. Dışadönük özellik sergileyen

psikolojik danışman adaylarının somut-durumsal yardım etme stiline eğilimli olmalarında bu ortak özelliklerin etkili olabileceği düşünülebilir. Ayrıca, somut-durumsal yardım etme stilinin atılganlık ve sosyal beceri eğitimi gibi terapötik müdahaleler ile uyumlu olduğu görülmektedir ((Ivey ve diğ., 2005). Dışadönük kişilerin canayakın, sosyal, neşeli, arkadaş canlısı, atılgan ve başkalarıyla beraber olmayı seven özelliklere sahip oldukları (Weiten, 2010) düşünüldüğünde, dışadönüklüğün de atılganlık eğitimi, sosyal beceri eğitimi gibi psiko-eğitimsel beceri eğitimleri ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulguya göre sorumluluk özelliğini sergileyen psikolojik danışman adayları somut-durumsal ve soyut yardım etme stillerine eğilimlidirler. Sorumluluk özelliğine sahip psikolojik danışman adaylarının biri somut dünyayı, diğeri ise soyut dünyayı temsil eden iki farklı yardım etme stiline eğilimli olmaları ilginçtir. Sorumluluk özelliğine sahip kişiler düzenli ve örgütleyicilerdir (Hersen, Thomas ve Segal, 2006). Sorumluluk özelliğine sahip kişilerin işine bağlı, dakik, çalışkan (Weiten, 2010) ve teknik uzmanlık özelliğine sahip oldukları (McCrae ve Costa Jr., 2008) vurgulanmaktadır. Somut-durumsal stil de eyleme dönük bir özellik sergilemektedir (Ivey ve diğ., 2005). Somut-durumsal stilin eylemsel özelliği, sorumluluk ile uyumlu olduğu izlenimini vermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, sorumluluk özelliği gösteren kişiler, aynı zamanda, soyut yardım etme stiline de eğilimlidirler. Sorumluluk özelliği gösteren kişiler liderlik özelliği gösterirler (McCrae ve Costa Jr., 2008). Soyut stili kullanan insanlar ise kendilerine başkalarının bakış açılarıyla bakabilirler. Kendilerini tanımada, davranış kalıplarını görmede güçlük çekmezler (Ivey, 1991). Liderlik özelliğinin kişilerin kendilerini olduğu kadar başkalarını da anlamayı gerektirmesi bakımından sorumluluk özelliğini sergileyen psikolojik danışman adaylarının somut-durumsal stile eğilimli olmaları anlaşılabilir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu da, duygusal dengesizliğin duygusal-devinimsel ve soyut yardım etme stillerini negatif yönde yordamasıdır. Bazı trait modellerinde olumsuz duygulanım olarak da isimlendirilen duygusal dengesizlik; kaygılı, düşmanca, içe kapanık güvensiz, incinebilir olma ve stres karşısında aşırı tepki gösterme gibi pek çok olumsuz özelliği içermektedir (Weiten, 2010). Daha önce de söz edildiği gibi, duygusal-devinimsel stili kullanan kişiler hayatın sunduklarını en iyi şekilde yaşarlar, yaşamdan keyif alırlar, sadece anın farkındadırlar ve olumlu duyguları yaşamaya eğilimlidirler. (Ivey ve diğ., 2005). Soyut stili kullanan kişiler ise kendileri hakkında düşünmektedirler ve yaşadıkları olayların kendilerini nasıl etkilediğinin farkındadırlar. Kendilerini tanımada güçlük çekmezler. Soyut stile sahip olan kişilerin, başkalarının bakış açılarından da bakabilmeleri önemli özellikleri arasındadır (Ivey ve diğ., 2005). Görüldüğü gibi, pek çok olumsuz özelliklerle karakterize

edilen duygusal dengesiz kişilerin duygusal-devinimsel ve soyut gibi pek çok olumlu özelliği içeren yardım etme stillerine eğilimli olmamaları şaşırtıcı değildir.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, deneyime açıklık özelliği sergileyen psikolojik danışman adaylarının soyut ve diyalektik-sistemik yardım etme stillerine eğilimli olmaları da dikkat çekicidir. Deneyime açıklık meraklılık, esneklik, hayal gücünün zengin olması, sanatsal duyarlık ve geleneksel olmayan tutumlar ile ilişkilidir (Weiten, 2010). Yeni yaşantılara açık olmak ve tutucu olmamak belirgin özellikleridir. Psikolojik danışma gibi meslekleri seçme eğilimindedirler (Kail ve Cavanaugh, 2008). Deneyime açıklık özelliğine sahip kişilerin bu özellikleri, kendine başkalarının bakış açılarıyla bakabilme özelliğini içeren soyut yardım etme stili (Ivey ve diğ., 2005) ile uyumluluk göstermektedir. Dolayısıyla, deneyime açıklık özelliği sergileyen psikolojik danışman adaylarının soyut yardım etme stiline eğilimli olmalarında bu benzer özelliğin etkili olabileceği söylenebilir.

Deneyime açıklık özelliğine sahip psikolojik danışman adaylarının eğilimli oldukları diğer bir yardım etme stili de diyalektik-sistemik stildir. Bu stilin en belirgin özelliği olaylara farklı bakış açılarıyla bakabilme yeteneğidir. Bu stile sahip kişiler kendilerini ve durumları farklı bakış açılarıyla görebilmektedirler (Ivey ve diğ., 2005). Ayrıca, diyalektik-sistemik yardım etme stiline sahip kişiler için çok kültürlü psikolojik danışmanın uygun olması da dikkate değerdir. Deneyime açıklığın esneklik, geleneksel olmayan tutumlar, (Weiten, 2010), yeni yaşantılara açık olmak ve tutucu olmamak (Kail ve Cavanaugh, 2008) gibi belirgin özellikleri bu kişilik özelliğine sahip psikolojik danışman adaylarının diyalektik-sistemik yardım etme stiline eğilimli olmalarına açıklık getirmektedir. Daha önce yapılmış bazı çalışmalarda elde edilen bulgular da bu araştırmanın bulgularını destekleyici niteliktedir. Daha önceki çalışmalar deneyime açıklıklığın evrensellik-farklılık yönelimi ile pozitif yönde (Thompson, Brossart ve Carlozzi ve Miville, 2002), önyargı ile negatif yönde ilişkili olduğunu (Ekehammar ve Akrami, 2003) göstermektedir. Deneyime açıklığın ilişkili olduğu bu değişkenlerin diyalektik-sistemik yardım etme stiline özellikleri ile de uyumlu olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen bulgular, psikolojik danışman adaylarının kişilik özelliklerinin yardım etme stillerini yordayıcı bir rolünün olduğunu göstermektedir. Bir bakıma, psikolojik danışman adaylarının kişilik özelliklerine göre farklı yardım etme stillerine eğilimli oldukları söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi, GPDT yaklaşımına göre, psikolojik danışmanların, tek bir stile takılı kalmadan danışanın ihtiyaçları doğrultusunda stiller arasında geçiş yapabilmeleri ve tüm stilleri kullanabilmeleri psikolojik danışma ilişkisinin etkililiğinde belirleyici bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, araştırma bulgularının,

psikolojik danışman eğitimi açısından da önemli sonuçları olduğu söylenebilir. Buna göre, psikolojik danışman eğitiminde, psikolojik danışman adaylarının kendi stillerine ilişkin farkındalıklarını artıracak uygulamalara yer verilmesi önem kazanmaktadır. Özellikle, psikolojik danışmaya ilişkin kuramsal ve uygulamalı derslerde yardım etme stilleri ve psikolojik danışmada bu stillerin kullanımına yer verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının, eğitim sürecindeki psikolojik danışma deneyimlerinde, yardım etme stillerini ve bu stillerin psikolojik danışma ilişkisini nasıl etkilediğini fark etmelerini sağlayacak yaşantılar sunulması önemli görülmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular bazı sınırlılıklar kapsamında değerlendirilmelidir. Öncelikle, araştırma bulguları, kendini anlatma (self-report) ölçeklerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır. Bu çalışmada, araştırma grubunu Psikolojik Danışma ve Rehberlik lisans programı son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Dolayısıyla, bu araştırmanın bulguları, sadece benzer gruplara genellenebilir. Ancak, farklı örneklemelerde ve farklı kültürlerde yapılacak yeni çalışmaların bu araştırma bulgularının genellenebilirliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın psikolojik danışman adaylarında yürütüldüğü dikkate alındığında, lisansüstü eğitim öğrencileri (yüksek lisans ve doktora) ve psikolojik danışmanlarda yapılacak yeni çalışmalar daha kapsamlı bulguların elde edilmesinde önemli görülmektedir. Buna ek olarak, psikolog ve psikiyatrist gibi diğer ruh sağlığı alanı çalışanlarında da benzer çalışmalar yapılması önerilebilir. Bu çalışma, kişilik ve yardım etme stilleri arasındaki doğrudan ilişkileri ortaya koymaktadır. Ancak, kişilik ve yardım etme stilleri arasındaki ilişkide dolaylı rol oynayabilecek cinsiyet gibi ara değişkenlerin incelendiği yeni araştırmaların da katkı getirmesi beklenmektedir.

Kaynaklar

- Arıciöglü, A. (2008). *Psikolojik danışman adaylarının yardım etme stilleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Arıciöglü, A. ve Korkut Owen, F. (2008). Adaptation and psychometric properties of preference inventory for cognitive styles. *Psikolojik Danışmanlıkta Küresel Talepler ve Yerel İhtiyaçlar Kongresi Özet kitabı*, İstanbul.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT), *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.

- Barrio, C. A., Myers, J. E., & Sweeney, T. J. (2006). Development and validation of a *Preference Inventory of Cognitive/Emotional Styles*. Unpublished research study report.
- Barrio Minton, C.A. & Myers J.E. (2008). Cognitive style and theoretical orientation: factors affecting intervention style interest and use. *Journal of Mental Health Counseling*, 30(4), 330-344.
- Brislin, R. W., and Kevin, D. L. (2006). Culture, personality and people's uses of time: Key interrelationships. In M. Hersen, J. C. Thomas, and D. L. Segal (Eds.). *Comprehensive handbook of personality and psychopathology*, (pp. 44-64). John Wiley and Sons, New Jersey.
- Chamorro-Premuzic, T. (2007). *Personality and Individual Differences*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Clemens, E. (2007). Developmental counseling and therapy as a model for school counselor consultation with teachers. *Professional School Counseling*, 10(4): 352–359.
- Cormier, L. S.; Nurius, P.; Osborn, D. S., (2008), *Interviewing and change strategies for helpers: Fundamental skills and cognitive-behavioral interventions*, Brooks/Cole, Pacific Grove, GA.
- Ekehammar, B. & Akrami, N. (2003). The Relation between personality and prejudice: A variable and a person-centred approach. *European Journal of Personality*, 17: 449–464.
- Fernandez, M. S., Trusty, J., & Criswell, R. J. (2002). Interpersonal communication skills as a basis for multicultural counseling. In J. Trusty, E. J. Looby, & D. S. Sandhu (Eds.), *Multicultural counseling: Context, theory and practice, and competence* (pp. 261-281). New York: Nova Science.
- Ivey, A. E. (1986). *Developmental therapy*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ivey, A. E. (1991). *Developmental strategies for helpers individual, family, and network intervention California*: Wadsworth, Inc., Belmont.
- Ivey, A. ve Bradford Ivey, M. (1990). Assessing and facilitating children's cognitive development: Developmental counseling and therapy in a case of child abuse. *Journal of Counseling & Development*, 68: 299–305.
- Ivey, A. E., Ivey, M. B., Myers, J. E., & Sweeney, T. J. (2005) *Developmental counseling and therapy. Promoting wellness over the lifespan*. Boston: Houghton Mifflin Company.

- Kail, R.V. and Cavanaugh, J.C. (2008). *Human development: A life-span view*. (5th edition). Belmont, CA: Wadsworth/ Cengage Learning.
- McCrae, R.R. ve Costa, P.T.(2006). *Personality in adulthood, a five-factor theory perspective*. Second Edition, Guilford Press, New York.
- McCrae, R.R. & Costa Jr., P.T. (2008). Handbook of personality theory and research. In O.P. John, R.W. Robbins & L.A.Pervin (Eds.), *The five-factor theory of personality* (pp 159-181). Newyork: The Guilford Press
- Sweeney, T. J., Myers, J.E.,& Stephan, J.B. (2006). Integrating Developmental Counseling and Therapy assessment with Adlerian early recollections. *The Journal of Individual Psychology*, 62 (3), 251–269.
- Thompson, R. L., Brossart, D. F., Carlozzi, A. F., & Miville, M. L. (2002). Five–factor model (big five) personality traits and universal-diverse orientation in counselor trainees. *The Journal of Psychology*, 136(5), 561-572.
- Weiten W. (2010). *Psychology themes & variations* (8th ed.). Belmont, Wadsworth: Cengage Learning.

Extended Abstract

Purpose

People use different thinking styles. The emotions, thoughts and behaviors of people differ from each other based on these styles. According to developmental counseling and therapy (DCT) which focuses on different thinking styles, people have four basic thinking styles. These styles are named sensorimotor, concrete-situational, formal and dialectic-systematic styles. People using the sensorimotor style focus on the components of life and mention that they perceive the world with five sense organs. The positive side of this style is being much more able to deal with what is happening here and now. People using the concrete/situational style talk about experiences in a very detailed and concrete way; however, they do not tell since they generally do not recognize. The positive side of this style is being able to talk about the personal world very well. The negative side of this style is difficulty in viewing things from the perspective of others. People using the formal style think about themselves and are aware of how their experiences affect them. They can also view things from different perspectives. People using the dialectic/systemic style can perceive themselves

within a system (family, job, association etc.) and recognize the effects of the system on themselves. These persons can assess the positive and negative sides of their way of understanding the world. If this style is mostly used, people do not use sensorimotor reactions and do not talk about their behaviors in a concrete way; this can be regarded as the negative side of this style (Ivey, 1986). None of these styles is better than one another; however, being obsessed with one style restricts the person.

The cognitive styles employed by counselors and clients directly affect the counseling relationship. Ivey generally use the concept of helping styles instead of cognitive styles. In the present study, these two concepts are also used interchangeably. Counselor is an important element of the helping process and it can be thought that the personality traits of the counselor can be effective in their helping styles. Sue and Sue, defined counseling as the interpersonal interaction, communication and social influence process. As counseling is a process of interaction and social influence, the personality traits of the counselor can be expected to reflect upon this process. The counselor can be inclined to use helping styles in accordance with their personality traits.

The purpose of this study is to examine the prediction power of personality traits based on the five-factor theory (extroversion, emotional stability, agreeableness, conscientiousness, openness to experience) for the helping styles of counselor candidates.

Results

In order to determine the prediction power of the personality traits for the helping styles, standard multiple regression analysis was used. According to the results of this study, the extroversion predicts sensorimotor and concrete-situational styles; the conscientiousness predicts concrete-situational and formal styles; the openness to experience predicts formal and dialectic/systemic styles positively. In addition, emotional stability predicts sensorimotor and formal styles negatively.

Discussion

The findings of the study show that the extrovert counselor candidates are inclined to use the sensorimotor and concrete/situational helping styles. Extroversion is characterized by sociability, warmth, and gregariousness. They tend to like people-orientation jobs and they often have humanitarian goals. Extraverts have tendencies toward assertiveness, they look for excitement and tend to live positive feelings. When the characteristics of extraverts are taken into consideration, it is seen that they comply with the features of the sensorimotor style. This is because the most distinct characteristics of people with a sensorimotor style are also to be

life-centered, to enjoy life and to be tend to live with positive feelings. One of the helping styles of the candidate counselors with extravert characteristic is the concrete/situational style. People using the concrete/situational style talk about their experiences in a very detailed and concrete manner; however, they cannot talk the meaning of the things they talk about to themselves, and they are generally not aware of what these things mean to them. They can name their emotions and may reflect their emotions, yet they have difficulties in living their emotions. As it is seen, although the people using this style are not aware of how their experiences affect them and have difficulties in acting out their emotions, they can express their personal worlds very well and do not avoid expressing their experiences. Examining the characteristics of people with extroversion and concrete/situational style, the common features drawing attention are expressing themselves comfortably and extraversion.

The findings of the study also show that the conscientious counselor candidates are inclined to have concrete/situational and formal styles. It is interesting that the counselor candidates with characteristics of conscientiousness are inclined to have two different helping styles, one of them representing a concrete worldview and the other representing an abstract worldview.

Another finding of the study is that emotional stability is a negative predictor of the sensorimotor and formal styles. Emotional stability referred to as negative affect in some trait models, and includes many negative features such as being anxious, being hostile, being self-conscious, being insecure, being vulnerable and overreacting under stress. It is not surprising that people with emotional stability, which is characterized by many negative features, are inclined to the helping styles that include many positive features such as sensorimotor and formal features.

It is interesting that the results show that candidate counselors with an openness to experience are inclined to have formal and dialectic/systemic helping styles. Openness is associated with curiosity, flexibility, vivid fantasy, imaginativeness, artistic sensitivity and unconventional attitudes. These features of people with an openness to experience reflect the formal helping style, which includes self-examination from the perspectives of others. Another helping style of the counselor candidates who are open to experience is the dialectic/systemic style. The most distinct feature of this style is the ability to examine situations with different perspectives. People having this style can see themselves and situations with different perspectives.

Conclusion

In conclusion, this study shows that the personality traits of counselor candidates counselor play a role in the helping styles of their. It is thought that further studies with different samples and in different cultures will contribute to the applicability of the findings of this study. In addition, considering that this study was carried out on the counselor candidates, new studies which will be carried out on the postgraduate students (master and doctorate) and counselors are deemed as important for obtaining more comprehensive findings.